

Beden Muayenesine Onam Vermeyen Çocuk; Etik İkilem İle Karşılaşan Hekimin Tutumu Nasıl Olmalı?

3. BÖLÜM

İbrahim EROĞLU
Abdulkadir YILDIZ

GİRİŞ

Uluslararası Tıp Etiği Kuralları hekimin önce hastasına karşı yükümlü olduğunu ve hastalarına tam bir sadakat borçlu olduğunu vurgulamaktadır. Bu sadakati etkileyen farklı çıkarlar ile karşılaşıldığında hekim çelişkide kalabilir ve çifte yükümlülük ortaya çıkar (1). Bu kapsamda kimi zaman hekimler etik ilkeler ile yasaların taleplerinin çeliştiği durumlarla karşılaşabilmektedir. Bu durumda etik bir ikilem oluşmaktadır.

Mevzuatta şüpheli, sanık veya diğer kişilerin beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması ile ilgili hükümler Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 75¹ ve 76². maddeleri ile CMK'nın 82.³ maddesine dayanarak düzenlenmiş "Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğinin Tespiti Hakkında Yönetmelik"te yer almaktadır.

İlgili yasa ve yönetmelikte, beden muayenesinin ancak hekim tarafından yapılacağı, kişilerin vücudundan biyolojik örneklerin (kan, saç, tükürük, tırnak vs.) alınmasına yönelik müdahaleleri, hekimin veya hekim gözetimindeki sağlık personelinin yapabileceği ayrıca yapılacak muayene

ve/veya biyolojik örnek alma işlemi sırasında uygulanacak müdahalelerin kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerektiği belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 18/1. maddesinde muayene ve/veya biyolojik örnek alma işlemi için gönderilen kişiye gerekli bilgilendirmeler yapılmasına rağmen kişinin muayeneye veya biyolojik örnek almaya onam vermemesi halinde mahkemece alınan kararın uygulanması için Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "gerekli önlemler" alınacağı belirtilmiştir.

CMK'nın 76/4. maddesinde tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan biyolojik örnek alınmasından kaçınılabileceği, çocuk veya akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisinin karar vereceği, çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşünün de alınacağı, kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilebileceği belirtilmektedir.

Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi'nin⁴ (İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi) 6/2. maddesinde; küçüğün görüşünün yaşı ve olgunluğuyla orantılı bir şekilde artan belir-

¹ CMK'nın 75. Maddesi; Şüpheli veya Sanığın Beden Muayenesi ve Vücudundan Örnek Alınması

² CMK'nın 76. Maddesi; Diğer Kişilerin Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması

³ CMK'nın 82. Maddesi; "(1) 75 ilâ 81 inci Maddelerde öngörülen işlemlerin yapılması ile ilgili usuller yönetmelikte gösterilir."

⁴ "Biyoloji Ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları Ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları Ve Biyotıp Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" Kanun No. 5013, Kabul Tarihi: 3.12.2003

bir muayene veya tıbbi müdahaleye onam verip veremeyeceği incelenmeli, muayene ve tıbbi müdahalenin anlam ve sonuçlarını algılayabildiğine karar verilmesi durumunda çocuğun vermiş olduğu kabul veya ret kararı yüksek yararıyla çelişmediği sürece uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Dünya Hekimler Birliği. (2005). *Tıp Etiği El Kitabı*. Ankara: TTB yayınları.
2. Altun G, Özçelik Z, Karaca D. Cinsel suç mağdurlarının muayenelerinde etik yaklaşımlar ve hukuki sonuçları. *Toplum ve Hekim*. 2019;34(2):93-105.
3. Doğan R. Ceza Muhakemesi hukukunda beden muayenesi ve vücuttan örnek alma. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 2019;142:93-132.
4. Oğuz Y, Hukuki DB. etik yönüyle zorla hastaneye yatırma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*. 1993;1(4):367-71.
5. Oğuz NY. Ruh hastasının özerkliği ve yeterlik sorunu üzerine. *Kriz Dergisi*. 1995;3:31-4
6. Aksoy E, Çetin G, İnancı MA. Çocuk İstismarı ve İhlali. Adli tıp ders notları. <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html> Erişim Tarihi: 19.09.2020
7. Ulukaya S, Deniz MN. Anestezi Komplikasyonları. *Türkiye Klinikleri Genel Cerrahi-Özel Konular*. 2020;13(1):1-6.
8. Boztaş N, Özbilgin Ş, Öçmen E, Altuntaş G, Özkardeşler S, Hancı V, et al. Evaluating the readability of informed consent forms available before anaesthesia: a comparative study. *Turkish journal of anaesthesiology and reanimation*. 2014;42(3):140. doi: 10.5152/TJAR.2014.94547
9. Set T, Dağdeviren N, Aktürk Z. Ergenlerde cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*. 2006;16(3):137-141.
10. Frye C, Weisberg R, Features Submission HC. Increasing the incidence of routine pelvic examinations: behavioral medicine's contribution. *Women & health*. 1994;21(1):33-35.
11. Swahnberg K, Wijma B, Siwe K. Strong discomfort during vaginal examination: why consider a history of abuse? *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*. 2011;157(2):200-205. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2011.02.025>
12. Larsen M, Oldeide CC, Malterud K. Not so bad after all..., Women's experiences of pelvic examinations. *Family practice*. 1997;14(2):148-152.
13. Lai CY, Levy V. Hong Kong Chinese women's experiences of vaginal examinations in labour. *Midwifery*. 2002;18(4):296-303.
14. Hassan S, Sundby J, Hussein A, Bjertness E. Palestinian women's feelings and opinions about vaginal examinations during normal childbirth: an exploratory study. *The Lancet*. 2012;380:35. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)60213-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)60213-5)
15. Taşkın L. (2014). *Doğum ve Kadın Sağlığı*. (12. Baskı). Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık
16. Çoban DA, Gündoğmuş İ. Travma sonrası stres bozukluğu belirti profilinin cinsel ve cinsel olmayan travma tiplerine göre karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2019;20(5). doi: 10.5455/apd.21884
17. Randolph ME, Reddy DM. Sexual abuse and sexual functioning in a chronic pelvic pain sample. *Journal of child sexual abuse*. 2006;15(3):61-78. https://doi.org/10.1300/J070v15n03_04
18. Rellini AH, Meston CM. Sexual desire and linguistic analysis: A comparison of sexually-abused and non-abused women. *Archives of Sexual Behavior*. 2007;36(1):67-77. doi: 10.1007/s10508-006-9076-9
19. Pikarinen U, Saisto T, Schei B. Experiences of physical and sexual abuse and their implications for current health. *Obstetrics & Gynecology*. 2007;109(5):1116-1122. doi: 10.1097/01.AOG.0000259906.16474.86
20. İncesu C. Cinsel işlevler ve cinsel işlev bozuklukları. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2004;7(Suppl 3):3-13.